

Talrijke Nederlandse jazzmusici zoeken succes in New York.
Slechts weinigen lukt het. Jazzism zocht drie van hen op.

TEKST: HERMAN VAN DER HORST, FOTO'S: DIRK W. DE JONG

De sprong van Nederland naar New York Geslaagd in The Big Apple

New York is gewoon mijn nieuwe Amsterdam', zegt Marc Mommaas. We ontmoeten de saxofonist en componist aan de voet van de Brooklyn Bridge. Vanaf deze plek kun je het huis in Queens zien, waar hij met vrouw en dochtertje woont. Na vijftien jaar in The Big Apple mag hij zichzelf een New Yorker noemen. Eigenlijk al na tien jaar, voegt hij er lachend aan toe. 'Veel mensen geven dan een tien-jaar-feestje: nu ben je New Yorker.' Marc Mommaas (geboren 1969, Tegelen) komt uit een artistiek milieu. Zijn moeder is pianiste en operazangeres; vader is een expressionistische schilder, die hem van jongs af aan meesleepte naar jazzconcerten. North Sea was ieder jaar een pelgrimage. Als driejarige kleuter schudde hij de hand van zijn eerste held Ben Webster ('een gigantische hand die naar beneden kwam'). Nadat Mommaas in Amsterdam was afgestudeerd in communicatiewetenschappen en economie, trakteerde hij zichzelf op een tripje naar New York en nam zijn tenorsax mee. Na een paar maanden wist hij dat zijn leven voorgoed was veranderd. 'In Nederland had je de freejazz en de bebop. Twee gescheiden kampen die elkaar niks vonden. In New York blijkt dat allemaal grote onzin te zijn. Hier moet je het allebei kunnen, het blijkt met elkaar te zijn verweven. Dat heb ik hier geleerd, niet in Amsterdam. Hier heb ik een hele andere kant van mijn karakter naar voren kunnen halen, doordat die grenzen niet bleken te bestaan. Om in New York te overleven moet je een aantal stijlen in je vingers hebben. En dat helpt je weer als componist. Het geeft je meer vrijheid. Dat is waar het hier om gaat: het creëren van ruimte en vrijheid.'

Doorvechten

Overleven als muzikant in deze keiharde stad is niet eenvoudig. Marc Mommaas is de eerste die dat toegeeft. Maar moeilijk? Nee. 'Zodra je in New York aankomt en die vibe voelt, heb je eigenlijk de prijs al gewonnen. Alles wat daarbij komt, is meegenomen.' Natuurlijk, na een paar maanden is het geld op, vooral als de beurs van de Manhattan School of Music stopt. Tegen die tijd keren bijna alle Nederlandse jazzmuzikanten weer terug naar hun veilige thuisnest. Mommaas deed echter wat alle New Yorkse muzikanten als vanzelfsprekend doen. Hij ging surviven. Nam een bijbaantje. Vijf jaar duurt het voordat je daar een balans in vindt, legt hij uit. Vijf jaar 'effe doorbijten', zoals de saxofonist nuchter vaststelt. Juist die mentaliteit vindt hij zo positief aan New York. Want de maatschappij is harder, maar ook overzichtelijker. De stappen die je moet nemen liggen glashelder op tafel. Iedereen gaat het gevecht aan en iedereen staat daar positief tegenover. 'Wanneer je hier als muzikant een bijbaantje moet nemen, dan zeggen je collega's: "Go for it! Pak die baan, doorvechten, dan kom je er wel doorheen." Als je dat in Nederland vertelt, krijg je meteen het commentaar: "Nou, dan ben je vast niet goed

Fleurine:
‘In New York was ik gewoon een meisje dat zong. Ik was anoniem en dat gaf me extra ballen’

genoeg.”
Die vechtersmentaliteit heeft hij van zijn vader, een anarchist die geen concessies deed. No mercy. ‘Dus dat is mij met de paplepel ingegoten: hoe in dit soort situaties als muzikant te overleven. Mijn grootste kritiek is dat dit de jongste generatie niet wordt aangeleerd. Hun

wordt wel netjes geleerd om een toonladder te spelen. Maar niet om voor ideeën te vechten.’
Inmiddels heeft Marc Mommaas een reputatie opgebouwd. Met zijn bekroonde composities, zijn trio Global Motion, het duo met zijn vaste (Deense) pianist Nikolaj Hess en recentelijk met Landmarc, een kwintet met drie gitaren. Alle genoemde combinaties hebben veelgeprezen cd’s opgenomen voor Sunny Side Records. Projecten waarin hij de avontuurlijke randen van de jazz en verder verkent. Intrigerende muziek van een onvoorspelbare melodische kracht. Eigenzinnig, zonder knipogen naar pop of rock. En concessieloos. Niet uit dwarsheid, maar omdat hij er heilig van overtuigd is dat dit zijn enige juiste weg is. Voor een publiek staan is geweldig, maar één ding zou hij voor geen goud willen missen. Met zijn makkers de kelder induiken, om aan de muziek te werken.
‘Die cultuur bestaat niet in Europa’, zegt hij. ‘Vind je nergens. Die drang om je almaar verder te ontwikkelen, ook al ben je allang een gevestigde topmuzikant. Dat is echt New Yorks. Want het-gaat-altijd-om-de-muziek! (tik bij ieder woord op de tafel) De rest is allemaal sociale bullshit. Juist omdat het dagelijkse leven hier een voortdurend gevecht is, wil je de muziek gaaf maken. Als ik morgen een paar mensen opbel, dan heb ik meteen een sessie. Op het hoogste niveau. In New York heerst altijd de urgentie om verder te stoten met muziek. Dat is essentieel voor mij. En dat is wat mij hier houdt.’

Linkshandige uit Amsterdam

‘Alle Nederlanders druipen hier af, alleen Marc en ik niet’, zegt bassist Joris Teepe, terwijl hij ons in zijn auto door het groen van Englewood, New Jersey, koerst. ‘Daar ben ik best wel trots op. En Marc ook, denk ik.’
Kijk, wijst hij bijna achteloos, daar ligt de opnamestudio van Rudy Van Gelder en ziedaar, het stulpje (nou ja) van George Benson. Komt hij ook wel es tegen bij de groenteboer. Hoe zou het komen dat alle Nederlanders afdruipen, vragen we ons hardop af. ‘Omdat Nederland best wel makkelijk, veilig en gezellig is’ zegt Joris Teepe. ‘Moet je dat allemaal opgeven om met niks te beginnen in een keiharde wereld? Daar moet je het type voor zijn, denk ik.’
Wellicht heeft hij altijd een Amerikaanse mentaliteit gehad, overweegt de kalme en zelfbewust ogende bassist aan de keukentafel van zijn vrijstaande huis aan een lommerrijke straat. ‘Ik voelde me hier meteen thuis. Kreeg ook van iedereen het gevoel dat ik erbij hoorde. Het ging heel

natuurlijk. Dat ik linkshandig ben, heeft meegeholpen. Want dat onthouden ze: die linkshandige uit Amsterdam. Een naam die ze niet kunnen uitspreken, dat is ook handig.’
Een mythisch beeld had hij van deze stad, toen hij in 1992 de kans kreeg er met een beurs voor vier maanden naartoe te gaan. ‘Zodra ik in New York aankwam, had ik het gevoel alsof ik in een televisie stapte.’ Maar ook supergemotiveerd en leergierig. In zijn eerste kamertje paste net een bed, zijn versterker diende als nachtkastje en zijn bas lag op het bed. Als hij ging slapen moest de bas in het toilet staan. Wanneer Teepe op tournee ging, verhuurde hij dat kamertje. Menige Nederlandse muzikant heeft er gezeten. ‘Zo overleefde ik.’
Na koud een jaartje had hij al een cd op zijn naam – de eerste van vele – en kwam hij om in het werk. ‘Ik heb New York nodig gehad om de oogkleppen af te gooien, waarmee je in Nederland onvermijdelijk opgroeit’, verklaart hij.

Miskend in Nederland

De essentie is natuurlijk dat kwaliteit zich niet verloochent in deze stad. Behalve tot een meesterlijk bassist ontwikkelt Teepe zich tot een veelgevraagd producer en arrangeur (onder andere voor Mathilde Santing) en een geprofileerde componist. Hij werkt met talrijke grote namen uit uiteenlopende hoeken. Eén naam mag niet onvermeld blijven: Rashied Ali, voormalig drummer van onder meer John Coltrane en James ‘Blood’ Ulmer. Zijn grote vriend en mentor, die vorig jaar augustus op 76-jarige leeftijd overleed. Negen jaar speelde Joris Teepe met Rashied; hij maakte vijf platen met de drummer.
Teepe wil er niet over zeuren, maar het stoort hem dat in Ali’s overlijdensartikelen in Nederlandse bladen zijn naam nergens werd genoemd. Net zoals hoegenaamd niemand in het Bimhuis wist wie die Nederlandse bassist bij Benny Golson was. Typisch Nederlands? Tja. ‘Marc kennen ze in Nederland ook niet. Eigenlijk vind ik dat heel erg. Want in andere landen heb je dat dus wel. Franse muzikanten die hier zitten, worden in hun thuisland op handen gedragen. Onze man in New York.’
En wie weet dat onze man in New York niet alleen een symfonie heeft geschreven, maar er inmiddels ook een eigen big band op nahoudt? De symfonie voor zijn kwartet en het Noord Nederlands Orkest leidde tot een opdracht van het Roemeense Radio Orkest, dat tot zijn verbazing een big band bleek te zijn. Waarop hij dacht: dan kan ik in New York net zo goed een big band opzetten.
Afgaande op de zinderende plaat We Take No Prisoners (Challenge) van de Joris Teepe Big Band (met een laatste gastrol van Rashied Ali), zouden wij zeggen: op North Sea met dit fantastische orkest, dit jaar nog. Zelfpromotie, daar is hij niet zo goed in, bekent Teepe. ‘Ik hoop altijd dat het vanzelf gebeurt; dat is misschien

het enige waar ik naïef in ben.'

In tegenstelling tot Marc Mommaas onderhoudt Teepe nog een connectie met zijn vaderland. Sinds negen jaar is hij directeur van de jazzafdeling van het Groningse conservatorium. In die hoedanigheid bedacht hij het project New York Comes To Groningen. Waarbij acht New Yorkse muzikanten om en om wekelijks in Groningen lesgeven. De studenten gaan eenmaal per jaar op schoolreisje naar New York. De docentenvergadering vindt plaats op Times Square. Het project heeft inmiddels vele internationale studenten naar Groningen gelokt.

Welk advies zou hij een 18-jarige jazzo die zich in New York wil vestigen aan deze keukentafel geven? 'Ik zou zeggen: je moet iedere avond in de clubs rondhangen. Heb ik ook gedaan. Daar leer je meer van. Iedereen wil altijd studeren. Eerst een studeerkamer regelen, en hoe zit het dan met de burens.. Hoezo studeren? Je moet gewoon kijken wat er in de clubs gebeurt, iedere avond. Dan leer je die mensen kennen en hoe ze spelen. En dan ontdek je vanzelf hoe jij daar dan bij hoort. Zo ging het bij mij.'

Makkelijker is het er niet op geworden, sinds ook in New York de economische recessie hard heeft toegeslagen, de kosten van levensonderhoud de pan uitrijzen, terwijl de schnabbelinkomsten gelijk zijn gebleven. Joris Teepe ondervindt het aan den lijve. 'Maar ja, muzikanten zijn creatief, dus gaan we nooit kopje onder.' Bovendien is onze man in New York geen klager.

Pure overmoed

Buiten regent het, maar binnen in The Red Flame Diner in hartje Midtown, Manhattan breekt het zonnetje door. Doordat de ruimte wordt gevuld met het onophoudelijke gekwinkeler van mevrouw Verloop. Of is het Mrs. Mehdau? Nee hoor, zeg maar gewoon Fleurine. Een zangeres die voor het geluk is geboren. Fleurine in New York zou de titel kunnen zijn van een deeltje uit een meisjesboekenreeks. Het Goudappeltje-verhaal begon toen zij als conservatoriumstudente, zo groen als gras, door Pim Jacobs werd gevraagd om in te vallen voor de door de griep gevelde Rita Reys. Zodoende debuteerde ze in een bomvolle Grote Doelenzaal. Tijdens een herfstvakantie ging ze bij haar zus in New York logeren. Daar las ze in The New York Times over een jazzcongres in een of ander hotel, met een panel over muziekrechten. Zij erheen, want ze wilde wel eens weten of ze de teksten die ze bij bestaande composities had geschreven, kon opnemen. De producer die ze aanklupte werd ontzettend boos. Wablief? Een tekst op Thelonious Monk's Think Of One – dat kon helemaal niet. Rare meid. Waarop onze heldin prompt de dames-wc indook om die tekst in haar cassette-recordertje te zingen. Binnen een mum van tijd had ze een platencontract en mocht ze een plaat opnemen (Meant To Be!) in Rudy Van Gelders studio met gerenommeerde Amerikaanse

muzikanten.

Nog sneller versierde ze optredens en internationale tournees met haar band Fleurine Plus Five, met gitarist Jesse van Ruller. Voor de buitenwacht leek het een uitgeknipt masterplan van een gewiekste zangeres. 'Als ik terugkijk op wat ik toen deed', kwinkelt ze, 'dan moet ik er wel om lachen. Het is pure overmoed geweest, dat ik dat allemaal durfde.'

Het had te maken met New York zelf, legt ze uit. 'In Nederland kreeg ik meteen een stempel opgedrukt. Hier was ik gewoon een meisje dat zong. In New York was ik anoniem en dat gaf me extra ballen. Ik kon onbezonnen zijn, want ik dacht: ze kennen me toch niet.'

Haar meisjesboek krijgt een happy end wanneer ze tijdens haar eerste internationale tournee de aanstormende pianist Brad Mehdau ontmoet. Ze trouwen en vestigen zich in upstate New York. Brad kan overal wonen, legt ze uit, die heeft genoeg aan zijn piano. Maar Fleurine heeft geen trek om de ganse dag naar Knabbel en Babbel te koekeloeren. Daarom verkassen ze naar de Upper West Side. Als haar man op tournee is – en dat is hij doorgaans de helft van het jaar – dan heeft ze de ruimte alleen voor zichzelf. Dan heeft ze haar 'creatieve high', dan kan ze rijpen, net zoals haar grote idool Shirley Horn. Want sinds ze kinderen heeft gekregen, staat haar carrière op een laag pitje. 'Aanvankelijk heb ik er wel angst voor gehad', bekent ze. 'Toen Brad over kinderen begon, dacht ik: o ja, dan zit ik straks met chickety baby op de bank. Maar ik heb er nooit spijt van gehad.' Bovendien heeft ze nooit de behoefte gehad om een megaster te worden. 'Ik ben dolblij dat ik niet zo'n carrière heb als Diana Krall. Want zo iemand wordt gewoon geleefd. Die moet iedere avond hetzelfde repertoire afdraaien. Een keer heeft ze iets stouts geprobeerd: een plaat met eigen teksten. Waarop ze onmiddellijk door haar producers werd teruggefloten. En nu zingt ze weer veilige standards uit oma's tijd. Het voordeel van mijn positie is dat ik mijn eigen zoektocht kan voltooien.'

Zonder de overstelpende culturele imput van deze 'totaal romantische stad' zou Fleurine niet kunnen leven. 'Weet je wanneer ik New York gehaat heb? Toen mijn laatste kindje nog in de kindervagen lag, besepte ik dat zijn neusje precies op de hoogte lag van de uitlaatgassen. Dat vond ik echt heel vervelend. Of ik een zondagskind ben? Toevallig ben ik wel op een zondag geboren. En ik heb natuurlijk ontzettend veel geluk gehad. Maar, weet je...'

De rest van haar kwinkelstem gaat verloren in de heksenketel van de neon flipperkast die Times Square heet. Zoals Lou Reed, de chroniqueur van New York, al zong: Some people like to go out dancing, and other people, like us, we just have to work. ■

Joris Teepe:
'Zodra ik in New York aankwam, had ik het gevoel alsof ik in een televisie stapte'